

22 Μαρτίου 2016 - Ημέρα της Διαμεσολάβησης

Ομιλία Σ. Μανουσάκη

Δικηγόρος – Διαμεσολαβητής

Θα μου επιτρέψετε να ξεκινήσω με τις θερμές και ειλικρινείς μου ευχαριστίες: Πρώτα στο Υπουργείο Δικαιοσύνης για τη συνέχιση μιας παράδοσης τριών χρόνων στον εορτασμό της Ημέρας Διαμεσολάβησης. Φυσικά στο Εφετείο Αθηνών για τη διάθεση της πάντα φιλόξενης αίθουσας όπου βρισκόμαστε και φέτος, στην Επιτροπή Πιστοποίησης Διαμεσολαβητών και τον Πρόεδρό της Καθηγητή Λάμπρο Κοτσίρη για την τιμή που μου έκαναν να μου εμπιστευθούν την προετοιμασία και τον συντονισμό της σημερινής εκδήλωσης, και όλους όσους εργάστηκαν γι' αυτήν. Και βεβαίως όλους εσάς που βρίσκεστε σήμερα εδώ με μια τέτοια επετειακή και συμβολική αφορμή.

Τρίτη, λοιπόν, ημέρα της Διαμεσολάβησης σήμερα.

Τρίτη ετήσια αφορμή να συναντηθούμε, παλιοί και νέοι φίλοι της διαμεσολάβησης, από τον χώρο της Δικαιοσύνης, αλλά κι έξω από αυτόν. Να ανταλλάξουμε εμπειρίες και απόψεις. Να συζητήσουμε, να διαφωνήσουμε και να συμφωνήσουμε για το παρόν και το μέλλον του κοινού μας σκοπού.

Ευκαιρία πολύτιμη να ξαναεπισκεφθούμε τον «παράξενο» και γοητευτικό κόσμο της διαμεσολάβησης: έναν κόσμο πλασμένο με ιδανικές προοπτικές, επενδυμένο με μεγάλες προσδοκίες, αλλά ακόμη διστακτικό, στη γραμμή της αφετηρίας.

Η σημερινή εκδήλωση, είναι, λοιπόν, αφιερωμένη, σε αυτόν τον θαυμαστό «κόσμο» της διαμεσολάβησης, τόσο ως «υπερκείμενη» - «ιδεολογική» έννοια, όσο κι ως «ανθρώπινη», «έμπυχη» έννοια: αφιερωμένη δηλαδή κυρίως στους ανθρώπους που πίστεψαν στη διαμεσολάβηση, σ' εκείνους που αφιέρωσαν πολύτιμο χρόνο και χρήμα για να ενημερωθούν γι' αυτή, να τη διδαχθούν, να τη διδάξουν, να την ασκήσουν, να τη διαδώσουν. Σ' εκείνους που επιμένουν να εκφράζουν τη βεβαιότητά τους ότι δεν πρόκειται γι' άλλον ένα θεσμό της

Δικαιοσύνης, αλλά για μια βαθιά κοινωνική επανάσταση. Μια προοδευτική, ανθρωποκεντρική μεταρρύθμιση, στη βάση της Κοινωνίας μας.

Δεν θα πρωτοτυπήσω αν πω ότι η διαμεσολάβηση ως ιδέα και πρακτική βρίσκει εφαρμογή σε κάθε μορφή κοινωνικής συμβίωσης. Σε κάθε πυρήνα της ανθρώπινης Κοινωνίας, της συνύπαρξής μας: Στο σχολείο, στην οικογένεια, στους εργασιακούς χώρους, στο εμπόριο, την επιχειρηματικότητα.

Πόσες και πόσες ιδιωτικές διαφορές θα μπορούσαν να λύνονται εκτός δικαστηρίων; Χωρίς να επιβαρύνονται οι δικαστές και ο βαρύς μηχανισμός της κρατικής Δικαιοσύνης με υποθέσεις απλές, ευχερώς συμβιβάσιμες, με προφανή περιθώρια συναινετικής επίλυσης; Πόσες και πόσες οικογένειες διαλύθηκαν, πόσες και πόσες συνεργασίες τερματίστηκαν με μια σκληρή αντιδικία, με μια δίκαιη αλλά αυστηρή δικαστική απόφαση που επέφερε την αναγκαία δικανική τομή -όπως ο Νόμος ορίζει- και δικαίωσε το ένα μέρος, αφήνοντας ηττημένο και θιγμένο το άλλο;

Πόσες και πόσες ιστορίες, μικρές κι ανώνυμες, σημαντικές όμως για τους ίδιους τους πρωταγωνιστές τους, δεν συμβαίνουν γύρω μας, στα γραφεία μας, στις γειτονιές μας, στις οικογένειές μας, που μέσα μας γνωρίζουμε βαθιά ότι θα μπορούσαν να περάσουν από το τραπέζι του διαμεσολαβητή;

Νομίζω ότι τρία χρόνια μετά, κανείς δεν δικαιούται να ισχυρίζεται ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει χώρος για τη διαμεσολάβηση και τους άλλους μηχανισμούς της εξωδικαστικής επίλυσης.

Ούτε καν εξ αιτίας της επάρατης οικονομικής κρίσης που χτυπά ακόμη τη χώρα και τον λαό μας. Το αντίθετο συμβαίνει:

Υπάρχει, λοιπόν, όχι μόνο χώρος, αλλά «πεδίο δόξης λαμπρό» για τη διαμεσολάβηση στην Ελλάδα. Ο πολίτης τη θέλει, η Κοινωνία την έχει ανάγκη.

Περισσότερη ενημέρωση χρειάζεται, ευαισθητοποίηση και ισχυρότερη θεσμική κι έμπρακτη υποστήριξη από όλους.

Θα μου επιτρέψετε, λοιπόν, να μην κάνω άλλη μία συμβατική ομιλία για τη φύση, την αποστολή και τα πλεονεκτήματα της διαμεσολάβησης. Οι περισσότεροι τα έχουμε ακούσει, τα έχουμε πει, τα έχουμε «χωνέψει» μέσα μας. Είμαι βέβαιος ή τουλάχιστον ελπίζω ότι οι περισσότεροι σε αυτή τη φιλόξενη αίθουσα τα έχουν εγκολπωθεί και τα πιστεύουν βαθιά.

Θέλω να πιστεύω ότι είμαι άνθρωπος πρακτικός. Έχω μια έμφυτη προτίμηση στις πράξεις από τα λόγια. Δεν μου αρέσει ιδιαίτερα να ωραιοποιώ τα πράγματα, όταν δεν είναι ωραία από τη φύση τους, ούτε να τα βάφω μαύρα όταν έχουν άλλο χρώμα.

Αντί λοιπόν για άλλον έναν έπαινο ή άλλο ένα μνημόσυνο για τη διαμεσολάβηση, θα προτιμήσω, πριν δώσω τον λόγο στους φίλους και εκλεκτούς ομιλητές, να κάνω ορισμένες καίριες, κατά την ταπεινή μου άποψη, διαπιστώσεις, με τη δική της ξεχωριστή σημασία η καθεμιά.

Δι απί στω ση 1η κ αι Θετι κή :

Η διαμεσολάβηση είναι ακόμη εδώ. Είχα τη χαρά και την τιμή να είμαι μέλος της Επιτροπής Εξετάσεων τον περασμένο μήνα και να δω μπροστά μου ζωντανό το ενδιαφέρον τόσων ανθρώπων, νέων κυρίως, για τον θεσμό, τις δεξιότητες που τους προσέφερε, καθώς και τις προοπτικές που δημιουργεί. Ανάμεσα σ' αυτούς βρέθηκε και μια ομάδα επίτιμων ανώτατων δικαστών που εκπαιδεύθηκαν και διαπιστεύθηκαν για να αποτελέσουν σήμερα μια ιδιαίτερη ομάδα «πρεσβευτών της διαμεσολάβησης».

Πλέον ο πίνακας των διαμεσολαβητών αριθμεί περί τα 1.600 ονόματα. Ο «ιερός λόχος» πυκνώνει τις τάξεις του. Έξι πρότυπα κέντρα κατάρτισης εξακολουθούν να εκπαιδεύουν νέους φίλους του θεσμού. Οι υποδομές υπάρχουν κι εξακολουθούν να λειτουργούν παράγοντας έργο.

Η διαμεσολάβηση είναι, λοιπόν, ακόμη εδώ, σε πείσμα των αρνητικών σημείων και μιας γενικευμένης απογοήτευσης.

Δι απί στω ση 2 η, μ ε δ ι ά θε ση αυτο γν ωσί ας και αυτο κ ρ ι τι κής :

Η Επιτροπή Πιστοποίησης Διαμεσολαβητών του Υπουργείου Δικαιοσύνης εξακολουθεί να λειτουργεί ως «φάρος» στην ελληνική πραγματικότητα του θεσμού. Με την έμπνευση και την πνευματική καθοδήγηση του Προέδρου της, Λάμπρου Κοτσίρη, του αγαπητού σε όλους μας κυρίου Καθηγητή, η Επιτροπή συμβάλλει καθοριστικά στην προσπάθεια να κρατηθεί το καράβι της διαμεσολάβησης σε σωστή κι ασφαλή ρότα. Κι εδώ οφείλω να αναγνωρίσω ότι με την έγκριση του Υπουργείου και προσωπικά του κ. Υπουργού, η Επιτροπή Πιστοποίησης έχει επεκτείνει σημαντικά τις βασικές αρμοδιότητες που της έχει απονεμίσει ο νόμος, ενεργώντας ως το μοναδικό θεσμικό όργανο για τον θεσμό της διαμεσολάβησης. Με γνωμοδοτική αλλά και αποφασιστική ισχύ, έχει κληθεί να δώσει απαντήσεις και κατευθύνσεις σε μια σειρά νομικών αλλά και πρακτικών ζητημάτων.

Του χρόνου τέτοια εποχή αυτή η Επιτροπή ενδεχομένως να μην έχει την ίδια σύνθεση. Εύχομαι όμως να έχει την ίδια σύμπνοια και το ίδιο πάθος για τον θεσμό και το μέλλον του στην Ελλάδα.

Δι απί στω ση 3η και διεθνή ς :

Η διαμεσολάβηση είναι μια υπόθεση που εκτείνεται πέραν των συνόρων μας. Είναι ένα ζητούμενο διεθνές, ευρωπαϊκό. Τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Επιτροπή αλλά πλέον και το Κοινοβούλιο ενδιαφέρονται έμπρακτα για τις προοπτικές πρακτικής αξιοποίησης διαδικασιών διαμεσολάβησης στα κράτη μέλη. Η εφαρμογή της Οδηγίας 2008/52 ασφαλώς και δεν μπορεί να αφήνει κανέναν απολύτως ικανοποιημένο. Με εξαίρεση χώρες με αγγλοσαξονική νομική παράδοση και ορισμένες όπως η Ιταλία που τόλμησαν και προχώρησαν σε γενναίες νομοθετικές ρυθμίσεις υποχρεωτικότητας στη διαμεσολάβηση, η πρακτική αξιοποίηση του θεσμού κινείται σε μάλλον «ρηχά νερά».

Η Ελλάδα στις σχέσεις της με τους πιστωτές και εταίρους από την Ευρώπη έχει αναλάβει συγκεκριμένες δεσμεύσεις που καταλαμβάνουν και τη διαμεσολάβηση. Καλούμαστε να καταρτίσουμε και να εφαρμόσουμε ένα Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τη Διαμεσολάβηση, με ενέργειες προώθησης, εμπέδωσης και ενίσχυσης του θεσμού στην πράξη. Η Επιτροπή μας έχει συμβάλει και σε αυτήν την κατεύθυνση, υποβάλλοντας σχετικές προτάσεις στο Υπουργείο, που ελπίζω να έχουν φανεί χρήσιμες στις διαπραγματεύσεις με τους θεσμούς.

Εξ άλλου, και το πρόγραμμα τεχνικής βοήθειας από την Κομισιόν και την Αυστριακή Κυβέρνηση προς το ελληνικό Υπουργείο Δικαιοσύνης περιείχε ως θεματική ενότητα και τη διαμεσολάβηση. Αναμένεται μάλιστα να παραδοθεί μια συγκριτική μελέτη που ελπίζουμε να συνεισφέρει με χρήσιμα δεδομένα και προτάσεις για το μέλλον του θεσμού στη χώρα.

Διαπίστωση 4η και αισιόδοξη :

Η Πολιτεία δεν είναι μόνη. Είναι η πρώτη φορά που στην ελληνική Κοινωνία έχουμε τόση κινητικότητα, τόσο συμπυκνωμένο και έμπρακτο ενδιαφέρον για τη διαμεσολάβηση και τις άλλες εναλλακτικές μεθόδους διαφοράς. Και δεν μιλάω μόνο για ατομικό, προσωπικό ενδιαφέρον ολοένα και αυξανόμενου αριθμού ανθρώπων, επαγγελματιών, νομικών. Σύνδεσμοι, ενώσεις, σωματεία έχουν ιδρυθεί και δραστηριοποιούνται στο πεδίο της προώθησης του νέου μηχανισμού επίλυσης.

Προ ολίγων μηνών, μάλιστα, δημιουργήθηκε και ο Οργανισμός Προώθησης Εναλλακτικών Μεθόδων Επίλυσης Διαφορών (ΟΠΕΜΕΔ), με τη συμμετοχή δέκα τεσσάρων κοινωνικών εταίρων, επιστημονικών φορέων, παραγόντων της κοινωνικής και οικονομικής ζωής. Μεγάθη, όπως ο ΣΕΒ, η ΓΣΕΕ, ο ΣΕΤΕ, ο ΔΣΑ, το ΤΕΕ, η Ένωση Τραπεζών, ένωσαν τις δυνάμεις τους σε ένα κοινό εγχείρημα για τη διάδοση ενός νέου θεσμού στην Ελλάδα. Και αυτή η σύμπραξη έχει ιδιαίτερη σημασία και δυναμική. Φαίνεται ότι μπορεί να παίξει ένα σημαντικό ρόλο στην επιδίωξη του κοινού μας σκοπού.

Είναι ζητούμενο πλέον όλες αυτές οι πρωτοβουλίες να συντονισθούν. Να τις ακούσει η Πολιτεία, να αφουγκρασθεί τη φωνή της Κοινωνίας και της Οικονομίας. Να βρούμε πεδία για πιθανές συνέργειες, να δουλέψουμε όλοι μαζί για το καλό της διαμεσολάβησης. Να την κάνουμε κομμάτι της καθημερινότητάς μας. Να την αισθανθεί ο πολίτης, η επιχείρηση.

Προσωπικά είμαι βέβαιος ότι αυτός είναι ο μόνος ασφαλής δρόμος για κάτι καλό.

Διαπίστωση 5η και μεταρρυθμιστική :

Δεν είμαι βέβαιος αν η διαμεσολάβηση δικαιούται να λέγεται «εναλλακτική» ή «ισότιμη» λύση σε σχέση με την προσφυγή στο δικαστικό σύστημα. Μου είναι όμως σαφές ότι η πρώτη δεν θα υπήρχε και δεν θα πετύχαινε χωρίς τη δεύτερη. Υπάρχει μια ισχυρή και αδιάσπαστη σχέση «συγκοινωνούντων δοχείων» μεταξύ Διαμεσολάβησης και Δικαστηρίων. Πουθενά στον κόσμο δεν πέτυχαν οι θεσμοί εναλλακτικής επίλυσης, όταν και όπου το επίσημο σύστημα κρατικής Δικαιοσύνης αδυνατούσε να λειτουργήσει αποτελεσματικά.

Πέρασαν χρόνια για να πεισθεί ο μέσος Έλληνας νομικός, ιδίως ο δικαστής, ότι η διαμεσολάβηση δεν είναι ανταγωνιστικός θεσμός προς τη Δικαιοσύνη. Τώρα πρέπει πλέον όλοι να πεισθούμε ότι η διαμεσολάβηση έχει τη δική της ξεχωριστή θέση στο πρόγραμμα μεταρρύθμισης της Ελληνικής Δικαιοσύνης.

Προϋποθέτει και συμβάλλει σε έναν πιο αποτελεσματικό, πιο σύγχρονο δικαιοδοτικό μηχανισμό.

Διαπίστωση 6η και αποφασιστική :

Δεν έχουμε άλλο χρόνο για χάσιμο.

Έγιναν λάθη, έγιναν παραλείψεις. Χάθηκαν πολύτιμες ευκαιρίες και δεν ξέρω αν απομένουν πολλές ακόμη. Η πιο λαμπρή από αυτές υπήρξε ο νέος Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας που ήδη εφαρμόζεται. Το νέο άρθρο 214Γ εισάγει μεν για πρώτη φορά στο λεξικό του ελληνικού αστικού δικονομικού δικαίου το λήμμα της «διαμεσολάβησης», αλλά αποτυγχάνει να της προσδώσει την αναγκαία δυναμική, να ενισχύσει την πρακτική της αξιοποίηση. Δεν καταφέρνει να την ανυψώσει σε δεσμευτική και ευέλικτη επιλογή για τον δικαστή. Και κάνω λόγο για τον δικαστή γιατί προσυπογράφω κι εγώ την άποψη εκείνων που ισχυρίζονται εκεί ακριβώς εντοπίζεται ένα κρίσιμο στοιχείο για την επιτυχία του θεσμού: στη συμμετοχή του δικαστή, στην έκταση στην οποία αυτός μπορεί να παραπέμψει με τρόπο ευθύ, επίσημο και δεσμευτικό μια διαφορά σε διαμεσολάβηση, πάντα με σεβασμό στο δικαίωμα των διαδίκων στον φυσικό τους δικαστή. Ο Έλληνας δικαστής έχει κύρος και αναγνωρισιμότητα που του επιτρέπουν να διαδραματίσει κομβικό ρόλο στη διάδοση και πρακτική αξιοποίηση της διαμεσολάβησης.

Κι αυτό είναι μόνο μία από τις αναγκαίες νομοθετικές τομές που μπορούν να τονώσουν τον θεσμό. Να εξασφαλίσουν την πρακτική του εφαρμογή που θα τον κάνουν ακόμη πιο ελκυστικό στους πολίτες.

Πρέπει να προχωρήσουμε σε υποχρεωτικές μορφές διαμεσολάβησης. Να εντοπίσουμε τις κατηγορίες υποθέσεων που είναι δεκτικές υποχρεωτικής απόπειρας επίλυσης με τη βοήθεια διαμεσολαβητή. Κλασική περίπτωση η οικογενειακές υποθέσεις και τόσες άλλες ακόμη ευρείες ομάδες διαφορών.

Νομίζω ότι είναι πλέον σαφές, όσο κι αν στενοχωρώ τους δογματικούς της εθελοντικής διαμεσολάβησης ή τους άλλους σκεπτικιστές: Η υποχρεωτικότητα δεν είναι ταμπού. Όχι όταν δημιουργεί μια αυστηρή μεν, αλλά σύντομη και χαμηλού κόστους προδικασία. Που

σέβεται την πρόσβαση όλων στη Δικαιοσύνη, δίνοντας όμως στα μέρη τη χρυσή, ουσιαστική ευκαιρία για επίλυση σε μια ρεαλιστική βάση, όχι όπως με τον περίφημο εξωδικαστικό συμβιβασμό του 214Α.

Κι εδώ θα μου επιτρέψετε να γίνω και λίγο αυστηρός. Να διατυπώσω την ταπεινή αλλά ισχυρή προσωπική μου άποψη ότι θα μπορούσε η Πολιτεία να έχει δράσει πιο γρήγορα, πιο αποφασιστικά. Να έχει προχωρήσει σε γενναίες, τολμηρές λύσεις. Σε νέες διατάξεις που δεν ανακαλύπτουν τον τροχό. Αλλά φέρνουν στην Ελλάδα, προσαρμόζουν στη δική μας νομική και κοινωνική πραγματικότητα επιτυχημένες διεθνείς συνταγές. Πρέπει επί τέλους να επιταχύνουμε, να ενεργήσουμε.

Όσο κοινότοπο κι αν ακούγεται, πρέπει ξανά να ειπωθεί: Έχει έρθει η ώρα για πράξη. Για λύσεις. Για γενναία βήματα.

Δεν υπάρχουν μαγικές φόρμουλες. Δεν υπάρχουν μυστικές συνταγές.

Δεν υπάρχουν αμύθητοι θησαυροί και γενναϊόδωρα κονδύλια. Υπάρχουν μόνο επιθυμίες και ευχές.

Άρα υπάρχει ακόμη πίστη.

Και η πίστη δίνει δύναμη για δουλειά.

Κι υπάρχουν πολλές βιώσιμες λύσεις και ορθές επιλογές που μπορούν να γεννηθούν και να υλοποιηθούν μέσα από τη δουλειά, τη σκληρή δουλειά, τη μελέτη, τη βαθιά μελέτη.

Κι εμείς είμαστε και εργατικοί και διαβασμένοι.

Γι' αυτό δεν δικαιούμαστε να αποτύχουμε.

Η ελπίδα είμαστε εμείς.